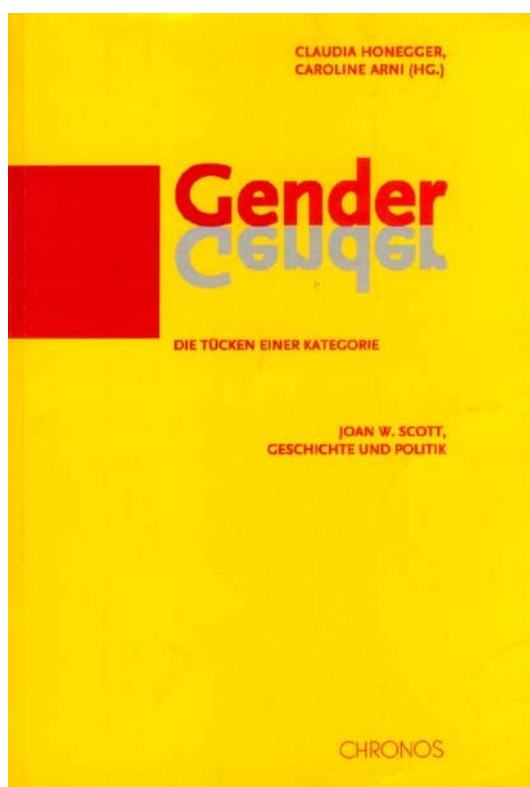

Køn er impotent

Et opgør med 'køn' som analytisk kategori

Claudia Honegger og Caroline Arni (red.): *Gender. Die Tücken einer Kategorie*. Joan W. Scott, *Geschichte und Politik*. Chronos, Zürich 2001. 122 s. 18 EUR.

Af Iris Rittenhofer

Joan W. Scott, amerikansk historiker, forfatter bl.a. til den i den vestlige kønsforskningsverden skelsættende artikel "Gender as an analytical category of history" (1988), er træt. Træt af at se 'køn' misbrugt som 'kvinde'. Træt af at se sig selv citeret igen og igen for påstande, hun aldrig har fremsat. Træt af så ofte at blive fejllæst og taget til indtægt for noget, hun ikke står for. Som konsekvens bryder hun nu selv med sin egen skelsættende definition af køn som analytisk kategori. Og hun giver et bud på et nyt grundlag for en fremtidig kønshistorie, som slet ikke drejer sig om køn mere.

I sin prisværdige tale "Millennial Fantasies. The Future of 'Gender' in the 21st Century" diskuterer Scott kategorien køns begrænsninger. Som den i Bern arbejdende professor og sociolog Claudia Honegger sammen med ph.d.-studerende Caroline Arni pointerer i bogens forord, så formåede kategorien køn ikke at opløse paradokset feminisme og det moderne: Man kan ikke formulere en protest mod kvinders udelukkelse fra samfund og politik uden at skabe præcis den difference, som egentlig burde overvindes. Som Scott

selv siger, så viser køn sig at være impotent: Køn er ikke egnet til at stoppe hverken genoptagelsen af gårsdagens sociobiologismer eller nutidens psykologiske evolutionister. Køn vil ikke kunne forhindre den nye biologiske determinisme, som tydeligt tegner sig i horisonten. Og det er tilfældet, fordi kategorien køn aldrig har formået at bryde med en essentialiserende dikotomi: Som Scott påpeger, så kan 'gender' ikke tænkes uden 'sex', og 'sex' kan ikke tænkes uden 'gender'.

Udfordringen

I en udførlig og yderst interessant argumentation påpeger Scott nu også selv, at de mangfoldige problemer, som kategorien køn volder, kan føres tilbage til det, som engang udgjorde dens værdi og virkning: At kønshistorikere-/ forskere ikke forholder sig til det fysiske, til kroppen. Men på trods af feministers og kønsforskernes afvisning, så har fysisk køn (sex) hele tiden været med til at underminere kategorien køn (gender). Et problem, som illustreres af den danske brug af begreberne 'biologisk køn' og 'socialt køn', som især i poststrukturalistisk inspireret forskning er blevet afløst af et simpelt 'køn'. Scott tager selv konsekvensen af denne indsigt ved helt at holde op med at bruge 'køn' i sit eget arbejde. Jeg husker som det første eksempel herpå bogen *Only paradoxes to offer* (1996). I stedet er Scott nu på linje med andre begyndt på at interessere sig for, hvordan differencer opererer. Hun foreslår at bruge 'sexual difference' i stedet for 'gender', en løsning, som minder mig om Kristeva, og som for mig at se kun forskyder de problemer, hun søger løst ved ikke længere at bruge 'køn'. Alligevel er Scotts forsøg på at overvinde et skel mellem naturvidenskabelig og historisk forskning interessant. Hun opfordrer til at arbejde med en helt ny problemstilling, som rummer potentialet til at kunne sætte biologiske determinister på plads: Ved at spørge, hvordan historie indskrives på kroppen, introducerer hun fysiske kroppe og dermed også f.eks. gener som historiske kilder.

Scott opfordrer til at bryde status quo i det, som engang var på tværs og provokerende, men som i dag ikke længere er feministisk forskning. Hun opfordrer til at bryde med den kanon, der blev etableret i kønsforskningens navn. En opfordring, som mange her i landet vil møde med uforståenhed eller blank afvisning, måske endog opfatte som forræderi. Men som Scott selv siger: Hendes argumenter er ikke et bevis på at 'fjenden' har taget over. De er et resultat af hendes erkendelse af, at kategorien køn hverken er i stand til at møde nutidens udfordringer eller har kræfter til at gøre det arbejde, hun mener er tvingende

nødvendigt: At udfordre genforskningen og genteknologien.

Anbefalelsesværdig læsning

Alle bidragene i antologien er blevet til i anledning af, at Universitetet i Bern overrakte Hans-Siegrist-prisen til Joan Scott som den første kønsforsker i den ærefulde forskningspris' historie. I den anledning blev der afholdt et symposium, hvis bidrag er samlet i antologien. Ud over Honeggers og Arnis indledende essay og Scotts egen tale er professor i kvindeforskning ved Utrechts Universitet, Rosi Braidottis, laudatio til ære for Joan Scott trykt under overskriften "On Conceptual Personae and Historical Narratives". Ifølge Braidotti udmærker Scott sig ved at arbejde i skæringspunktet mellem historievitenskaber og poststrukturalistisk filosofi. Især fremhæver Braidotti Scotts insisteren på forestillingen om det ikke afsluttede subjekt, som aldrig er identisk med sig selv. Som eksempel på Scotts inspiration fra psykoanalysen påpeger Braidotti Scotts opfattelse, at det ubevidste har konsekvenser for konstitueringen af sociale felter.

Direktøren for et socialvidenskabeligt forskningsinstitut i Paris, Francine Muel-Dreyfuss, bidrager med en politisk-sociologisk analyse af Vichy-regimet, som tager udgangspunkt i Scotts nu forældede definition af køn som en analytisk kategori. Muel-Dreyfuss påpeger i sit bidrag "Le genre: une catégorie légitime de la sociologie politique. Le cas du régime de Vichy" bl.a., at 'gender' blev brugt for at kontrollere folks kroppe og for at skjule de racistiske interesser, som dannede det sande grundlag for Vichy-regimets politik.

Claudia Opitz, professor i nyere historie i Basel, analyserer i sit bidrag "Gender - eine unverzichtbare Kategorie der historischen Analyse" receptionen af Scotts i 1980'erne skelsættende definition af køn som kategori i den tysksprogede kønshistorie. Opitz' analyse af denne reception passer også på store dele af den danske kønshistorieforskning: Receptionen var ukritisk og førte ikke til den af Scott foreslåede og ønskede debat om poststrukturalistisk metodologi og dens potentialer. I stedet druknede debatten i spørgsmålet, om kvindehistorie fortsat kunne stå alene, eller om den skulle blive til en del af en kønshistorie. En diskussion af poststrukturalismen kom ikke, før Judith Butler slog igennem i 1990'erne. I dag, siger Opitz, debatteres spørgsmålet, om en almen historie kan eller skal omfatte kønshistorie. Men ifølge Opitz ligger opgaven måske snarere i at dekonstruere den mytiske 'enhed i historien'.

Antologien er absolut anbefalelsesværdig og inspirerende læsning for alle, ikke mindst for dem, der interesserer sig for poststrukturalisme, historie, filosofi eller kønsforskning. Og for alle dem, som lader sig afskrække af bogens tyske titel, skal det fremhæves, at bogens bidrag er skrevet på både tysk, engelsk og fransk. Bogens centrale bidrag, skrevet af Honegger og Arni, af Scott samt af Braidotti, er tilgængelige på både deres originalsprog og i en engelsk oversættelse, mens

alle andre bidrag har en engelsksproget sammenfatning.

Iris Rittenhofer er ekstern lektor, ph.d. ved Afdeling for Kønsforskning, Aarhus Universitet.